

Ministerie van Algemene Zaken
De heer H.M. Brons
Postbus 20001
2500 EA DEN HAAG

Woerden, 17 juli 2009

Betreft : Project Overheidscommunicatie Nieuwe Stijl
Kenmerk : 23018/

Geachte heer Brons,

In vervolg op de brief van 22 juni jl. (kenmerk 3442535) van de heer J.J.C. Sprenger van uw ministerie, en het gesprek dat ik vervolgens op 6 juli jl. met u had, bericht ik u het volgende. De beantwoording van de brief van ICT~Office d.d. 9 april 2009 en ons gesprek hebben mij geenszins het vertrouwen gegeven dat uw departement ten aanzien van de ontwikkeling van www.rijksoverheid.nl in het kader van het project *Overheidscommunicatie Nieuwe Stijl* (hierna: ONS) op correcte wijze met de geldende aanbestedingsregels is omgegaan.

In het gesprek dat ik eerder op 9 juni jl. met de heer Sprenger en enkele andere medewerkers van uw departement had, heb ik bij herhaling benadrukt dat ICT~Office als brancheorganisatie van de ICT-sector groot en principieel belang hecht aan een 'level playing field' voor *alle* marktpartijen. Naar onze mening dienen in beginsel alle leveranciers gelijke kansen te hebben als de overheid software of andere ICT-producten en -diensten van derden betreft. Transparantie over de lopende en komende overheidsaanschaffingen is daarbij een belangrijke randvoorwaarde. Omdat voor het project ONS als zodanig geen Europese aanbesteding heeft plaats gehad, houd ik het er vooralsnog voor dat uw departement dit uitgangspunt geweld heeft aangedaan. Dat geldt in het bijzonder het selecteren en verwerven van de software Hippo 7, dat - naar ik begreep - de basis en pijler van uw project vormt. Voor het selecteren en verwerven van deze software is, zo bevestigde u mij, een aanbesteding achterwege gebleven.

ICT~Office wenst meer feitelijke informatie te krijgen om een beeld te vormen van de handelwijze van uw departement ter zake van ONS. Indien en voor zover nodig dient u dit verzoek te beschouwen als een aan uw minister gericht verzoek als bedoeld in de Wet Openbaarheid van Bestuur.

1. Hippo 7

De brief van 22 juni jl. meldt onder punt 5 dat uw departement Open Source cms Hippo 7 heeft geselecteerd. Onder punt 1 wordt opgemerkt dat u gebruik maakt van *'reeds bij het ministerie fysiek aanwezige 'Open Source' programmatuur'*, welke opmerking - naar ik aanneem - met name betrekking heeft op Hippo 7. Het antwoord laat tot mijn teleurstelling volledig in het midden op welke wijze uw departement de beschikking heeft gekregen over Hippo 7. Zoals ik in beide gesprekken met nadruk en bij herhaling naar voren heb gebracht, is het voor mij wezenlijk om duidelijkheid te krijgen over de herkomst van deze software en de voorwaarden waaronder deze software door uw departement van derden is betrokken. Ik ben dan ook teleurgesteld dat uw departement mij die

duidelijkheid nog niet heeft verschaft, temeer omdat het belang van mijn vragen dienaangaande uw departement niet ontgaan kan zijn. Om die reden voel ik mij genoopt u thans de navolgende vragen voor te leggen:

- (a) Heeft uw departement of medewerkers van het project de software Hippo 7 via het internet gedownload en zo ja, van welke website is Hippo 7 betrokken? Is Hippo 7 wellicht op andere wijze door uw departement of medewerkers via het internet verworven? Wanneer is dat gebeurd? Tegen welke condities is dat gebeurd? Is voor die aanschaf betaald?
- (b) Indien Hippo 7 van het internet is gedownload, is dat dan gebeurd op een computer van uw departement of van een ander departement? Welk departement betreft dat?
- (c) Heeft uw departement of medewerkers van het project de software Hippo 7 wellicht van een ander departement of van een andere (semi-)publieke organisatie ter beschikking gesteld gekregen? Heeft een ander departement of een andere (semi-)publieke organisatie Hippo 7 in het project ingebracht? Zo ja, welk departement of (semi-)publieke organisatie betreft dat? Wanneer is dat gebeurd? Tegen welke condities heeft verstrekking plaats gevonden? Heeft daarvoor betaling plaats gevonden? Heeft er een financiële verrekening plaats gevonden?
- (d) Indien een ander departement of een andere (semi-)publieke organisatie Hippo 7 aan uw departement ter beschikking heeft gesteld of indien een ander departement of (semi-)publieke Hippo 7 in het project heeft ingebracht, heeft het betreffende departement of de betreffende organisatie deze software zelf aangeschaft in het kader van een (Europese) aanbesteding? Of heeft ook dat departement of die organisatie nagelaten ter zake van de selectie en het verwerven van Hippo 7 een aanbesteding uit te voeren?
- (e) Indien Hippo 7 niet door een ander departement of een andere (semi-)publieke organisatie aan uw departement of aan medewerkers van uw project ter beschikking is gesteld, maakt u dan wellicht op andere wijze gebruik van reeds binnen de Staat aanwezige Hippo 7? Zo ja, op welke wijze en bij welk onderdeel van de Staat is Hippo 7 aanwezig c.q. in gebruik? Op basis van welke afspraken of juridische titel maakt u in dat geval gebruik van de software? Is voor de aanschaf van Hippo 7 gebruik gemaakt van een (Europese) aanbestedingsprocedure?
- (f) Is Hippo 7 aan uw departement of aan medewerkers van uw project - direct of indirect - door een bedrijf ter beschikking gesteld? Zo ja, welk bedrijf betreft dat en wanneer is dat gebeurd? Heeft deze terbeschikkingstelling plaats gevonden op basis van een contract of een andere set afspraken? Zo ja, dan ontvang ik graag een kopie van het contract dan wel een gedetailleerde opgave van de gemaakte afspraken? Is daarvoor direct of indirect een vergoeding betaald of verschuldigd, of is daarvoor anderszins een tegenprestatie geleverd of verschuldigd?
- (g) Heeft wellicht het bedrijf Hippo BV te Amsterdam (ook wel handelende onder de naam OneHippo) de software Hippo 7 - direct of indirect - aan uw departement of medewerkers van het project ter beschikking gesteld? Zo ja, tegen welke condities? Is voor het verwerven van Hippo 7 een vergoeding aan Hippo BV betaald of verschuldigd (geweest), of is daarvoor anderszins een tegenprestatie geleverd of verschuldigd (geweest)? Welk bedrag was daarmee gemoeid? Mag ik van de condities een kopie ontvangen?

- (h) Is Hippo 7 door een ingehuurd medewerker aan uw departement ter beschikking gesteld of in het project ingebracht? Zo ja, welke medewerker was? Mag ik de naam van hem of haar van u ontvangen? Bij welk bedrijf of organisatie is die medewerker in dienst of voor welk bedrijf of organisatie is die medewerker werkzaam?
- (i) In welke vorm heeft uw departement of medewerkers van het project de software Hippo 7 ontvangen? Alleen in broncode vorm of ook in de vorm van executable code?
- (j) Heeft uw departement of medewerkers van het project naast Hippo 7 ook software onder de naam Hippo in een andere (oudere) versie verkregen? Zo ja, van wie en tegen welke condities? Bent u daarvoor een vergoeding verschuldigd (geweest)?
- (k) In de brief van 22 juni wordt melding gemaakt van de programmatuur Lucene, die – zo begrijp ik – gebruikt wordt of moet gaan worden in samenhang met Hippo 7. Betreft deze software in uw ogen ook open source software? Is de aanschaf van deze software onderworpen geweest aan een aanbesteding? Welke partij heeft Lucene aan uw departement of de medewerkers van het project ter beschikking gesteld? Is de partij van wie deze software is betrokken dezelfde partij als die welke – direct of indirect – de software Hippo 7 aan uw departement of aan medewerkers van het project ter beschikking heeft gesteld? Bent u ter zake van de aanschaf van Lucene een tegenprestatie verschuldigd of verschuldigd geweest? Zo ja, aan wie? Mag ik van u een kopie van de aan u verstrekte Open Source Licentie voor Lucene ontvangen?
- (l) Heeft uw departement of medewerkers van uw project naast Hippo 7 ook andere software (bijv. bepaalde voor het project relevante hulpprogrammatuur) van een derde ontvangen? Zo ja, welke programmatuur betreft dat en wie was de verstrekende partij? Bent u voor het verkrijgen van deze programmatuur een financiële vergoeding verschuldigd of verschuldigd geweest? Of een andere tegenprestatie?

2. Hippo 7: Open source software?

In uw brief bestempelt u het content management systeem Hippo 7 zonder enige nadere toelichting als *'open source programmatuur'*. Uit de beide gesprekken heb ik opgemaakt dat uw departement zich op het standpunt stelt dat de aanschaf van gratis open source software niet aanbestedingsplichtig zou zijn. Ook de brief van 22 juni jl. lijkt dat standpunt te huldigen, omdat er voor Hippo 7 geen tegenprestatie betaald zou zijn. Ik deel die mening vooralsnog niet, omdat zij naar mijn mening berust op onjuiste en veel te rigide lezing van de aanbestedingswetgeving. Bovendien miskent die lezing de functionele en teleologische uitleg die de Europese rechter geeft aan het begrip *'bezwarende titel'* in de aanbestedingsregelgeving.

Bovendien lijkt uw standpunt op dit punt de algemene beginselen van het Europese recht te miskennen. Ik vertrouw u bekend met de inhoud van het Europese recht, dat vanzelfsprekend naast de aanbestedingsregels van kracht is.

Uw standpunt – hoe onjuist ook – impliceert dat voor de aanschaf van gratis open source software een ander juridisch regime geldt dan voor de aanschaf van software die niet als open source wordt aangemerkt. Uw standpunt roept daarom de wezenlijke voorvraag op wat überhaupt onder *'open source software'* moet worden verstaan. Mede omdat de term *'open source software'* bepaald geen

eenduidig begrip in de wereld is – sterker nog: een begrip is dat alom tot grote spraakverwarring aanleiding geeft – acht ik het essentieel om te vernemen hoe u in dit verband Hippo 7 kwalificeert.

In dat kader wens ik graag antwoord op de navolgende vragen:

- (a) Graag verneem ik waarom Hippo 7 in uw ogen als open source software moet worden aangemerkt.
- (b) Welke criteria, maatstaven e.d. heeft u gehanteerd bij uw kennelijke uitgangspunt dat Hippo 7 als 'open source programmatuur' moet worden aangemerkt? Mag ik van de door u gehanteerde criteria, maatstaven e.d. een kopie ontvangen?
- (c) Heeft u Hippo 7 getoetst aan alle door u gehanteerde criteria, maatstaven e.d.? Mag ik een kopie ontvangen van de resultaten van die toets?
- (d) Op welke wijze heeft u onderzocht of geverifieerd dat Hippo 7 daadwerkelijk 'open source programmatuur' is?
- (e) Acht u het uitgesloten dat Hippo 7 iets anders is dan open source software? Zo ja, waarom?
- (f) Bent u met mij van mening dat iets nog geen open source software is door het enkele feit dat software onder die aanduiding in het maatschappelijk verkeer wordt gebracht?
- (g) Heeft u een open source licentie voor Hippo 7? Zo ja, wie heeft die licentie verstrekt en wanneer? Graag ontvang ik een exemplaar van die open source licentie. Bevat de licentie een bepaling omtrent een door de Staat of uw departement aan de licentiegever verschuldigd bedrag dan wel een andere tegenprestatie? Wat is dat bedrag of die tegenprestatie?
- (h) Indien u niet beschikt over een open source licentie voor Hippo 7, beschikt u dan wellicht over een andere (mondelijke of schriftelijke) licentie voor het gebruik en/of de modificatie van Hippo 7? Wie heeft die licentie verstrekt? Wanneer is die verstrekt? Bevat de licentie een bepaling omtrent een door de Staat of uw departement verschuldigd bedrag dan wel een andere tegenprestatie? Wat is dat bedrag of die tegenprestatie? Mag ik een kopie van deze licentie ontvangen?

3. Longlist

In de brief van 22 juni wordt onder punt 5 gemeld dat er door uw departement een longlist is opgesteld van open source oplossingen, waarbij gekeken is naar de geschiktheid t.a.v. de continuïteit van deze systemen, de community en het aantal implementatiepartners in Nederland. De betreffende passage biedt nauwelijks enige transparantie en roept dus tal van vragen op.

- (a) Graag ontvang ik een kopie van de longlist.
- (b) Welke 'open source oplossingen' zijn in overweging genomen voor plaatsing op de longlist? Welke 'open source oplossingen' zijn in het kader van de door u gemaakte afweging vervolgens niet op de longlist geplaatst? Waarom is de ene open source oplossing wèl, en de andere niet op de longlist geplaatst? Welke criteria heeft u daarbij gehanteerd?

- (c) Is bij de selectie in het kader van de vraag welke open source producten wèl en welke niet op de longlist worden geplaatst, een voorafgaand onderzoek uitgevoerd naar of op deze producten? Zo ja, op welke wijze en door wie is dat onderzoek uitgevoerd?
- (d) Is bij de selectie in het kader van de vraag welke open source producten op de longlist worden geplaatst, onderzocht of de betreffende producten überhaupt wel of niet als open source software moeten worden aangemerkt? Hoe heeft u dat onderzoek gedaan?
- (e) Zijn er bepaalde bedrijven c.q. medewerkers van bepaalde bedrijven betrokken geweest bij de samenstelling van de longlist? Zo ja, welke bedrijven betreft dit? Was wellicht Hippo BV te Amsterdam - direct of indirect - betrokken bij de samenstelling van de longlist, en zo ja in welke zin?
- (f) In de brief wordt opgemerkt dat gekeken is naar de geschiktheid t.a.v. de continuïteit van deze systemen, de community en het aantal implementatiepartners in Nederland. Dat is tamelijk vaag en mij is niet duidelijk of deze opsomming van aspecten uitputtend is. Graag verneem ik daarom exact en gedetailleerd *alle* criteria, maatstaven, eisen e.d. die zijn gehanteerd bij de vraag of een 'open source oplossing' wel of niet in aanmerking komt voor plaatsing op de longlist? Graag ontvang ik van de daarop betrekking hebbende stukken een kopie.
- (g) Heeft u bij de samenstelling van de longlist een of meer producten in overweging genomen die niet op basis van open source beschikbaar zijn? Zo nee, waarom niet?
- (h) Ik ga er vanuit dat uw departement en de medewerkers van het project onmogelijk kennis en wetenschap kunnen hebben van het bestaan, de inhoud, de werking en de kwaliteit van *alle* in de wereld aanwezige cms open source producten. De ICT-wereld heeft op dit vlak immers heel veel te bieden. Ik heb begrepen dat bij de vraag welke open source producten voor plaatsing op de longlist in aanmerking kwamen, uw departement zich uitsluitend heeft gebaseerd op kennis over cms die binnen uw en de andere departementen aanwezig is. Dat lijkt mij een beperkte en tamelijk arbitraire benadering. Daarom verneem ik graag of – en zo ja hoe – ook softwareproducten die niet binnen de Staat bekend zijn wellicht in de selectie zijn betrokken?
- (i) Op welke wijze is gewaarborgd dat bij de samenstelling van de longlist er sprake is of zou kunnen zijn van persoonlijke voorkeuren en/of willekeur?
- (j) Bent u met mij van mening dat de aanpak binnen ONS gebaseerd is op de vooronderstelling dat uw departement en/of de medewerkers van het project het totale aanbod van open source CMS-producten in de wereld kennen?
- (k) In uw afweging om een bestaande 'open source oplossing' op de longlist te plaatsen heeft u zich – zo begrijp ik uit uw brief – mede laten leiden door '*het aantal implementatiepartners in Nederland*'. Hoe heeft u zich een oordeel gevormd over de vraag welke implementatiepartners voor de implementatie van de diverse 'open source oplossingen' op de longlist beschikbaar en geschikt zijn? Graag verneem ik uw antwoord uitgesplitst per 'open source oplossing' (dus niet alleen voor Hippo 7). Hoe weet u welke bedrijven geschikt zijn (c.q. zich geschikt achten) voor de rol van implementatiepartner? Heeft u daarvoor een marktonderzoek gedaan? Zo ja, mag ik een afschrift van dat onderzoek ontvangen? Of is die afweging gebaseerd op de binnen het project bestaande (toevallige) kennis omtrent implementatiepartners?

- (l) Heeft u een overzicht gemaakt van de mogelijke implementatiepartners van Hippo 7? Zo ja, mag ik een kopie van die lijst ontvangen? Komt het bedrijf Hippo BV te Amsterdam wellicht ook in aanmerking als implementatiepartner van Hippo 7?
- (m) In de brief wordt duidelijk gesproken over "het aantal implementatiepartners *in Nederland*." U sluit dus implementatiepartners buiten Nederland uit. Door dit criterium vallen geschikte cms-producten waarvan de implementatiepartners overwegend of geheel buiten Nederland zitten geheel buiten de boot. Waarom heeft u die beperking tot Nederland opgenomen? Bent u met mij van mening dat reeds vanwege dit criterium de handelwijze bij de selectie van Hippo 7 de toets der kritiek in juridische zin totaal niet kan doorstaan. Het komt mij voor dat de aanpak rondom Hippo 7 in strijd is met het non-discriminatiebeginsel en het beginsel van het vrij verkeer van goederen en diensten, zoals dat in het Europese recht gewaarborgd is.
- (n) Bent u met mij van oordeel dat u met het project ONS de Staat der Nederlanden bloot stelt aan het risico van forse sancties door bij de samenstelling van de longlist in het buitenland gevestigde implementatiepartners volledig buiten spel te zetten? Is overwogen om ter zake van deze risico's overleg te voeren met de Europese Commissie? Zo nee, overweegt u dit dan alsnog?
- (o) Graag verneem ik in welke zin het aspect 'community' een rol heeft gespeeld bij de samenstelling van de longlist. Wat verstaat u onder een 'community'? Rekent u Hippo BV tot die community? Zijn er ook andere bedrijven, organisatie of (rechts-)personen die u tot de community rekent? Zo ja, welke?
- (p) Op welke wijze en aan de hand van welke maatstaven, eisen e.d. is de continuïteit van de open source software getoetst? Acht u dit aspect überhaupt toetsbaar? Speelt bij deze beoordeling ook de continuïteit van een of meer bedrijven rol, bijv. in termen van financiële en economische geschiktheid of technische bekwaamheid?
- (q) Heeft u wellicht de continuïteit van Hippo BV getoetst? Zo ja, aan welke maatstaven en eisen? Hoe bent u aan de daarvoor benodigde informatie gekomen?
- (r) Heeft u met het oog op plaatsing van producten op de longlist tevens gelet op de onderhoudbaarheid van de verscheidene producten? Zo ja, hoe heeft u dat gedaan?
- (s) Heeft u zich bij de samenstelling van de longlist laten adviseren of wellicht anderszins laten bijstaan door een bedrijf of door een medewerker die – direct of indirect – ingehuurd is van een bepaald bedrijf? Zo ja, welk bedrijf betreft dat? Is Hippo BV te Amsterdam wellicht op enigerlei wijze daarbij betrokken of betrokken geweest?
- (t) Wie (d.w.z. welke functionaris of welk besluitvormende organisatie) binnen uw departement heeft uiteindelijk de longlist vastgesteld?

4. Shortlist

De brief van 22 juni jl. geeft aan dat na het samenstellen van de longlist er een shortlist is gemaakt op basis van de criteria techniek, duurzaamheid en stabiliteit.

- (a) Graag ontvang ik een kopie van de shortlist.
- (b) Wie (d.w.z. welke functionaris of welk besluitvormende organisatie) binnen uw departement heeft uiteindelijk de shortlist vastgesteld?
- (c) Welke andere open source oplossingen dan Hippo 7 staan er op de shortlist?
- (d) Graag ontvang ik - gespecificeerd per softwareproduct - informatie over de vraag waarom de open source oplossingen die wèl op de longlist voorkwamen maar vervolgens niet op de shortlist terecht zijn gekomen, uiteindelijk zijn afgevalen. Welke criteria zijn daarbij gehanteerd?
- (e) In uw afweging is het criterium techniek kennelijk essentieel. Dat criterium is vaag, pluri-interpretabel en weinigzeggend. Wat bedoelt u daarmee precies? Graag ontvang ik alle stukken betreffende de invulling en concretisering van het criterium 'techniek'.
- (f) Heeft u alle producten op de longlist getoetst aan het criterium techniek? Zo ja, dan ontvang ik graag de resultaten van die toets, gespecificeerd per product?
- (g) In uw afweging is het criterium 'duurzaamheid' kennelijk essentieel. Wat bedoelt u daarmee en waarin verschilt dit criterium met het criterium 'continuïteit' dat, naar ik begreep, reeds gehanteerd was bij de samenstelling van de longlist? Graag ontvang ik alle stukken betreffende de invulling en concretisering van dit criterium.
- (h) Heeft u alle producten op de longlist getoetst aan het criterium duurzaamheid? Zo ja, dan ontvang ik graag - gespecificeerd per softwareproduct - de resultaten van die toets? Betreft het hier uitsluitend duurzaamheid van de software of ook duurzaamheid van bedrijven zoals implementatiepartner in Nederland? Graag ontvang ik alle stukken betreffende de invulling en concretisering van dit criterium.
- (i) Heeft u met het oog op plaatsing van producten op de shortlist tevens gelet op de onderhoudbaarheid van de verscheidene producten? Zo ja, hoe heeft u dat gedaan?
- (j) In uw afweging is het criterium stabiliteit kennelijk essentieel. Wat bedoelt u daarmee? Graag ontvang ik alle stukken betreffende de invulling en concretisering van dit criterium. Heeft u specifieke technische criteria gehanteerd? Zo ja, welke waren dat?
- (k) Heeft u alle producten op de longlist getoetst aan het criterium techniek? Zo ja, dan ontvang ik graag - gespecificeerd per softwareproduct - de resultaten van die toets?
- (l) Bij de samenstelling van de shortlist zijn de criteria techniek, duurzaamheid en stabiliteit kennelijk essentiële aspecten voor uw departement. Is onderzocht of softwareproducten die niet als open source software gekwalificeerd worden, wellicht even goed of misschien zelfs beter aan deze criteria (eisen) voldoen? Zo neen, waarom niet? Bent u met mij van mening dat het nalaten dit te onderzoeken vanuit een optiek van professioneel IT-governance een onjuiste en/of bedenkelijke handelwijze is?
- (m) Heeft u zich bij de samenstelling van de shortlist laten adviseren of anderszins laten bijstaan door een bedrijf of door een medewerker die – direct of indirect – ingehuurd is van een bepaald

bedrijf? Zo ja, welk bedrijf betreft dat? Was Hippo BV te Amsterdam hierbij wellicht op enigerlei wijze betrokken?

5. Proof of Concept

Na de samenstelling van een shortlist is een Proof of Concept (PoC) uitgevoerd. Ik begrijp uit de brief van 22 juni dat uitsluitend Hippo 7 aan een PoC is onderworpen. Op geen van de andere open source producten is kennelijk een PoC uitgevoerd.

- (a) Waarom is alleen Hippo 7 aan een PoC onderworpen en niet ook de andere producten van de shortlist?
- (b) Heeft uw departement bij de beslissing om andere producten dan Hippo 7 niet aan een PoC te onderwerpen bepaalde criteria gehanteerd of heeft u daarbij bepaalde overwegingen gehad? Zo ja, welke? Mag ik van de stukken omtrent de besluitvorming op dit punt een kopie ontvangen?
- (c) Wie (d.w.z. welke functionaris of welk besluitvormende organisatie) binnen uw departement heeft beslist hoe en door wie de PoC wordt uitgevoerd?
- (d) Hoe zag de PoC er inhoudelijk uit en welke activiteiten zijn er in het kader van de PoC uitgevoerd?
- (e) Op welke aspecten, criteria, eisen e.d. heeft u Hippo 7 in de PoC getoetst?
- (f) Zijn naast Hippo 7 ook andere (eerdere) versies van de software Hippo in de PoC betrokken?
- (g) Gedurende welke periode is de PoC uitgevoerd?
- (h) Graag ontvang ik een kopie van de (resultaten c.q. de evaluatie van de) PoC.
- (i) Heeft u zich bij de voorbereiding en de uitvoering van de PoC en de evaluatie van de resultaten van de PoC laten adviseren of anderszins laten bijstaan door een bedrijf of door een medewerker die – direct of indirect – ingehuurd is van een bepaald bedrijf? Zo ja, welke bedrijven betreft dat? Was het bedrijf Hippo BV daarbij wellicht betrokken? Is er in het kader van de PoC op enige wijze betaald voor verleende diensten of assistentie?
- (j) Wie (d.w.z. welke functionaris of welk besluitvormende organisatie) binnen uw departement heeft, na het uitvoeren van de PoC, uiteindelijk de finale beslissing genomen dat uiteindelijk Hippo 7 zou moeten worden gaan gebruikt in het project ONS?

6. Documentatie

Het gebruik, beheer en onderhoud van software is, zoals bekend, doorgaans niet of niet goed mogelijk zonder geschikte gebruikers- en/of technische documentatie. Ik vertrouw u bekend met het feit dat veel leveranciers van open source software hun business baseren op het – tegen geldelijke vergoeding – verkopen, leveren en/of ontwikkelen van deze documentatie. In verband daarmee heb ik de volgende vragen:

- (a) Heeft uw departement of medewerkers van het project documentatie m.b.t. Hippo 7 of m.b.t. een oudere versie van Hippo via het internet gedownload? Zo ja, van welke website is deze documentatie betrokken? Of is op andere wijze de documentatie van Hippo 7 via het internet betrokken? Wanneer is dat gebeurd? Is daarvoor aan een derde een vergoeding betaald of verschuldigd (geweest)? Of een andere tegenprestatie? Zo ja, aan wie? Tot welk bedrag?
- (b) Heeft uw departement of medewerkers van het project documentatie van Hippo 7 of van een oudere versie van Hippo van een ander departement of een andere (semi-)publieke organisatie verkregen of hebben medewerkers van een ander departement of een andere (semi-)publieke organisatie documentatie in het project ingebracht? Zo ja, welk departement of organisatie betreft dat? Wanneer is dat gebeurd? Onder welke condities heeft verstrekking of inbreng plaats gevonden? Is daarvoor een vergoeding verschuldigd betaald of verschuldigd (geweest)? Of een andere tegenprestatie?
- (c) Indien een ander departement of een andere (semi-)publieke organisatie documentatie heeft verstrekt of in het project heeft ingebracht, is deze documentatie dan door dat departement of die organisatie zelf ontwikkeld (d.w.z. met eigen medewerkers, ambtenaren)? Of is deze documentatie door een derde partij (bv. een marktpartij) ontwikkeld? Zo ja welke partij? Of is deze documentatie bij een derde aangeschaft? Zo ja, bij welke derde? Of zijn bij een bepaald bedrijf medewerkers ingehuurd die onder toezicht of leiding (regie) van dat departement of die organisatie de documentatie hebben ontwikkeld of gemodificeerd? Zo ja, bij welk bedrijf vond die inhuur plaats? Is in dat kader gebruik gemaakt van een (Europese) aanbesteding? Is in dit kader gebruik gemaakt van een (al dan niet aanbestede) mantelovereenkomst?
- (d) Wordt op enigerlei wijze gebruik gemaakt van reeds binnen de Staat aanwezige documentatie m.b.t. Hippo 7 of een oudere versie van Hippo? Zo ja, bij welk onderdeel van de Staat is deze documentatie aanwezig c.q. in gebruik? Is voor de ontwikkeling c.q. de aanschaf van deze documentatie door het betreffende onderdeel van de Staat gebruik gemaakt van een (Europese) aanbestedingsprocedure?
- (e) Heeft uw departement of medewerkers van het project documentatie van Hippo 7 of een oudere versie van Hippo geleverd gekregen c.q. ter beschikking gesteld gekregen door een bepaald bedrijf? Zo ja, welk bedrijf betreft dat? Wanneer is dat gebeurd? Heeft deze terbeschikkingstelling plaats gevonden op basis van een contract of een andere set afspraken? Zo ja, dan ontvang ik graag een kopie van het contract en die afspraken?
- (f) Is Hippo BV wellicht op enigerlei wijze betrokken bij de documentatie van Hippo 7 of een oudere versie van Hippo? Zo ja, in welke zin? Tegen financiële vergoeding? Of tegen andere tegenprestaties?
- (g) Bent u op enigerlei wijze een geldsbedrag of een andere tegenprestatie aan een derde verschuldigd voor het verkrijgen, ontwikkelen, modificeren of het gebruik van documentatie? Zo ja, aan wie en welk bedrag betreft dit?

7. Inhuur van personeel

In het gesprek van 9 juni jl. werd mij aangegeven dat in het project tot dan overwegend gebruik is gemaakt van medewerkers (o.m. Hippo-deskundigen) die afkomstig zijn van andere departementen.

Tevens werd opgemerkt dat slechts incidenteel en op bescheiden schaal tijdelijk gebruik wordt gemaakt van inhuur van extern personeel. De exacte inhoud en omvang van de inzet van medewerkers van andere departementen is mij niet bekend. Evenmin is mij bekend in welke mate deskundigen van marktpartijen sedert de start in het project zijn ingezet. Naar ik uit het gesprek heb begrepen, heeft uw departement voor die inhuur geen Europese aanbestedingsprocedure gevolgd. In de brief van 22 juni jl. wordt weliswaar gesproken over een "*interdepartementaal aanbestede raamovereenkomst*", maar mij is niet duidelijk op welke interdepartementaal aanbestede raamovereenkomst die passage exact ziet.

In het gesprek van 9 juni jl. werd mij tevens aangegeven dat, indien er in de toekomst ten behoeve van het project menscapaciteit vanuit de markt zou moeten worden betrokken, uw departement dat zou doen door te gaan 'meevaren' op een in het najaar 2009 door het ministerie van VWS nog te plaatsen Europese aanbesteding voor een raamovereenkomst voor inhuur van ICT-deskundigen.

Tot mijn grote verbazing werd mij in het latere gesprek (op 6 juli) duidelijk gemaakt dat uw departement thans koers wenst te wijzigen. Ik begreep uit het gesprek dat de bestaande inschattingen omtrent de benodigde menscapaciteit plotsklaps niet langer blijken te kloppen en dat uw departement in verband daarmee thans zelfstandig en rechtstreeks door middel van een eigen aanbesteding medewerkers bij marktpartijen wenst te gaan inhuren. U gaf daarbij uitdrukkelijk aan dat uw departement binnenkort een eigen aanbestedingsprocedure gaat starten. Het aanvankelijke idee om mee te varen op een aanbesteding van het ministerie van VWS is, naar ik begreep, thans losgelaten. U vertelde mij dat de koerswijziging verband houdt met de omstandigheid dat departementen, naar u thans is gebleken, minder bereid of in staat zijn eigen mensen op het project ONS in te zetten.

Ik kan mij bepaald niet aan de indruk onttrekken dat de koerswijziging van uw departement vooral is ingegeven door mijn gesprek van 9 juni. Ik heb me in dat gesprek immers in kritische zin opgesteld. Ik sluit niet uit dat u met de thans door u voorgenomen aanbesteding eventuele fouten op aanbestedingsrechtelijk vlak uit het verleden probeert te maskeren. Om te onderzoeken of die gedachte klopt, wens ik op dit vlak enkele vragen aan u voor te leggen. Beantwoording van deze vragen acht ik bovendien van belang voor mijn kernvraag of ook het verwerven van Hippo 7 aan een aanbesteding onderworpen had moeten zijn.

- (a) Heeft uw departement sedert de start van het project zelfstandig – hetzij rechtstreeks, hetzij door middel van een payroll constructie, hetzij op enig andere wijze - medewerkers van een of meer bedrijven ingehuurd? Zo ja, om hoeveel medewerkers gaat het hier en welke bedragen waren/zijn daarmee gemoeid? Welk totaalbedrag is er met deze inhuur gemoeid? Ligt het totaalbedrag boven de aanbestedingsdrempel? Van welke bedrijven heeft uw departement zelfstandig medewerkers ingehuurd? Is er wellicht ook personeel van Hippo BV ingehuurd? Is deze inhuur aan een aanbestedingsprocedure onderworpen geweest?
- (b) Heeft uw departement sedert de start of ter voorbereiding van het project anderszins een bedrijf ingeschakeld voor het verlenen van diensten met het oog op het project? Zo ja, om welke diensten gaat het en welke bedragen waren/zijn daarmee gemoeid? Welk totaalbedrag is er met deze dienstverlening gemoeid? Is deze dienstverlening aan een aanbesteding onderworpen geweest?

- (c) Indien uw departement voor de inhuur van medewerkers of voor het verkrijgen van andere diensten een of meer bedrijven heeft ingeschakeld, kunt u mij dan garanderen dat die bedrijven op hun beurt geen gebruik hebben gemaakt van Hippo BV of een aan Hippo BV gelieerd bedrijf?
- (d) In de brief wordt gesproken over '*een interdepartementaal aanbestede raamovereenkomst*'. Welke aanbesteding betreft dit? Mag ik daarvan de aanbestedingsstukken ontvangen? Welke departementen zijn bij die aanbesteding betrokken? Mag ik een kopie van de raamovereenkomst ontvangen? Welke departementen zijn bij de betreffende aanbesteding/raamovereenkomst betrokken? Welke leverancier is partij bij die raamovereenkomst?
- (e) Zijn er in het project wellicht ook ingehuurd medewerkers werkzaam, die afkomstig zijn van departementen die niet onder de onder (d) bedoelde interdepartementale raamovereenkomst vallen?
- (f) Ik begreep van u dat u in het kader van het project op grote schaal gebruik maakt van medewerkers die afkomstig zijn van andere departementen en die onder regie van uw departement werkzaam zijn. Onder die medewerkers zit, zo begreep ik, zowel personeel dat als ambtenaar in dienst is van andere departementen, maar ook arbeidskrachten die door de desbetreffende ministeries bij derden (marktpartijen) zijn ingehuurd (hetzij rechtsreeks, hetzij door middel van een pay-roll constructie, hetzij anderszins). Graag verneem ik in dit verband om hoeveel aldus ingehuurd medewerkers het in het project gaat en welke bedragen daarmee gemoeid waren/zijn. Welk totaalbedrag is er met deze inschakeling van door de andere departementen ingehuurd medewerkers gemoeid? Is al deze inhuur aan een aanbesteding van de diverse ministeries onderworpen geweest? Graag ontvang ik per betrokken ministerie een gespecificeerde opgave.
- (g) Zitten er onder het personeel dat uw departement ten behoeve van het project van andere departementen heeft betrokken of nog betreft, wellicht ook medewerkers die door die andere departementen – direct of indirect - bij Hippo BV zijn ingehuurd? Is die inhuur onderworpen geweest aan een aanbesteding? Welke bedragen zijn daarmee gemoeid?
- (h) Indien een ander departement ten behoeve van de inbreng in het project medewerkers bij een bedrijf heeft ingehuurd of ten behoeve van het project diensten van een of meer bedrijven heeft afgenomen, kunt u mij dan garanderen dat die bedrijven op hun beurt geen gebruik hebben gemaakt van Hippo BV of een aan Hippo BV gelieerd bedrijf?
- (i) Zit er onder het personeel dat uw departement ten behoeve van het project van andere departementen heeft betrokken of nog betreft, wellicht ook medewerkers die in dienst zijn van, of – direct of indirect – anderszins werkzaam zijn voor Hippo BV of een aan Hippo BV gelieerd bedrijf? Is die inhuur onderworpen geweest aan een aanbesteding? Welke bedragen zijn daarmee gemoeid?
- (j) Mag ik van u alle stukken omtrent de planning van het in het project benodigde aantal en soort medewerkers ontvangen? Mijn interesse gaat in het bijzonder uit naar de stukken die betrekking hebben op de planning bij de start van het project en de stukken die betrekking hebben op uw recente koerswijziging.

8. Congres 27 mei 2009

Op 27 mei 2009 heeft, naar mij via internet duidelijk is geworden, het bedrijf Hippo BV een seminar verzorgd over het project ONS.

- (a) Heeft uw departement een financiële bijdrage aan dit congres geleverd? Zo ja, welke? Is die bijdrage ten laste gekomen van het op internet gepubliceerde projectplan en het bijbehorende budget?
- (b) Heeft uw departement of medewerkers van het project een inhoudelijke bijdrage geleverd aan dit congres? Zo ja, welke bijdrage?
- (c) Bent u met mij van mening dat een inhoudelijke bijdrage aan een congres een op geld waardeerbare prestatie is?
- (d) Heeft uw departement wellicht een betaling aan Hippo BV gedaan ter zake van de voorbereiding en uitvoering van dit congres? Zo ja, hoe groot was die betaling? Ten laste van welk budget is die eventuele betaling gedaan?
- (e) Heeft uw departement anderszins kosten betreffende dit congres voor zijn rekening genomen? Zo ja, tot welk bedrag? Ten laste van welk budget?
- (f) Heeft uw departement of medewerkers van het project een adressenbestand of namen van mogelijke geïnteresseerden aan Hippo BV of een aan Hippo BV gelieerd bedrijf verstrekt?
- (g) Is het congres bezocht door medewerkers van uw departement of medewerkers van het project?

9. Softwareonderhoud

Ik sluit niet uit dat medewerkers van het project inmiddels aanpassingen aan, en uitbreidingen op Hippo 7 (of oudere versies van Hippo) hebben aangebracht. Ik wens over deze aanpassingen e.d. informatie te verkrijgen omdat deze aanpassingen en uitbreidingen een zeker geldswaarde vertegenwoordigen.

- (a) Zijn de aangebrachte aanpassingen, uitbreidingen e.d. van Hippo 7 (of van oudere versies van Hippo) wellicht aan een of meer bedrijven ter beschikking gesteld?
- (b) Zijn de aangebrachte aanpassingen, uitbreidingen van Hippo 7 (of van oudere versies van Hippo) wellicht aan Hippo BV, een aan Hippo BV gelieerd bedrijf of een medewerker van Hippo BV verstrekt?
- (c) Heeft uw departement afspraken met een of meer derden gemaakt omtrent aanpassingen, uitbreidingen e.d.? Zo ja, welke afspraken en met wie?
- (d) Op de website van het NOiV (www.noiv.nl) valt te lezen: "AZ ontwikkelt op basis van HIPPO een rijkswebsite en beziet op welke manier en gebruikmakend van een community de

aanpassingen aan HIPPO beschikbaar te stellen.” Daaruit leid ik af dat uw departement welbewust werkt (of voornemens is te gaan werken) op basis van het uitgangspunt dat de software die binnen het project wordt gerealiseerd (modificaties, fouterstel, aanpassingen e.d.) aan de Hippo-gemeenschap, en dus ook aan het tot die gemeenschap behorende bedrijf Hippo BV, worden gegeven. Mag ik alle (beleids)documenten van u ontvangen die betrekking hebben op het beschikbaar stellen van de ontwikkelingen aan de Hippo-gemeenschap? Heeft uw departement of medewerkers van het project het projectbureau NOiV geïnformeerd in vorenbedoelde zin? Mag ik een afschrift van de communicatie tussen uw departement en het NOiV ontvangen?

- (e) Bent u met mij van mening dat die aanpassingen, correcties, modificaties e.d. van Hippo 7 of van een oudere versie van Hippo een waarde vertegenwoordigen?

10. Intranet

Het project ONS is gericht op de ontwikkeling van de rijkswebsite www.rijksoverheid.nl. Over de scope van het ontwikkelwerk heb ik de volgende vragen:

- (a) Omvat het project ook de ontwikkeling van een intranet in het kader Rijksweb van het ministerie van BZK?
- (b) Wordt Hippo 7 of een vroegere versie van Hippo (mede) gebruikt voor of ten behoeve van het intranet van Rijksweb? Mag ik alle daarop betrekking hebbende stukken ontvangen?

11. Hosting van website

Ik heb over de hosting van de website www.rijksoverheid.nl de navolgende vragen:

- (a) Wordt de website (nu of in de toekomst) gehost op apparatuur van uw eigen departement? Of van een ander departement? Of van een andere (semi-)publieke organisatie? Of van een hostingbedrijf? Zo ja, tegen welke condities? Vind voor het verkrijgen van hostingdiensten een betaling plaats? Zo ja, aan wie?
- (b) Stelt u de uitontwikkelde website om niet of tegen vergoeding aan de (beoogde) hostorganisatie ter beschikking?
- (c) Wie en in welke omvang draagt de kosten van de hosting?

12. Stuurgroep ONS

Tevens ontvang ik graag de navolgende documenten:

- (a) Graag ontvang ik de notulen en/of verslagen van alle stuurgroepvergaderingen van ONS.

13. Besluit 8 november 2008

In de brief van 22 juni wordt ter rechtvaardiging van de aanpak van het project onder punt 5 een beroep gedaan op het bij Besluit van 8 november 2008 vastgestelde interne Instructie. Ik neem aan dat u doelt op de zogeheten "*Instructie rijksdienst bij aanschaf ICT-diensten of ICT-producten*" van die datum, gepubliceerd in de Staatscourant 2008, 227.

Deze passage in uw brief heeft mij werkelijk ernstig doen schrikken. Immers, het genoemde besluit heeft uitsluitend betrekking op het gebruik van zogeheten 'open standaarden' en de regeling heeft nul-komma-nul van doen met open source software. Het Besluit is in deze dus totaal irrelevant omdat ik mij in deze kwestie uitsluitend richt op de aanschaf van open source software; open standaarden zijn wat mij betreft geen voorwerp van onze bespreking.

Ik houd het er maar voor dat deze kapitale fout voortvloeit uit het feit dat uw departement 'open standaarden' en 'open source software' kennelijk – maar overigens volstrekt ten onrechte - op één grote hoop gooit. Ook in de gevoerde besprekingen wekten medewerkers van uw departement de indruk dit onderscheid niet te beheersen. Het is bedroevend te moeten constateren dat op een zo elementair niveau de benodigde professionaliteit binnen uw organisatie kennelijk ontbreekt.

In verband hiermee verzoek ik u mij uitdrukkelijk te bevestigen dat het voornoemde Besluit en de daarin vervatte rijksinstructie in onze discussie niet relevant is. Wilt u de betreffende passage van de brief daarom expliciet intrekken?

Slot

Graag verneem ik, conform de voorgeschreven reactietermijn van de Wet Openbaarheid van Bestuur, binnen 14 dagen na heden uw antwoord. Als ik binnen deze termijn geen reactie ontvang beschouw ik dat als een weigering tot het nemen van een besluit, waartegen ik dan bezwaar zal indienen.

Met vriendelijke groet,
ICT~Office

mr. P.C. van Schelven
Juridisch adviseur